

7. Большой глоссарий терминов международного туризма / The Great Glossary of terms for the International Tourism / под ред. М. Б. Биржакова, В. И. Никифорова. – СПб. : Изд. дом «Герда», 2002. – 704 с.
 8. Dictionary of Leisure, Travel and Tourism. Third Edition. – London : Bloomsbury Publishing Plc, 2005. – 346 p.
 9. Glossary of Tourism Industry Terminology [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tourismknowledge.com>

УДК 811.11-112:81'37

Н. О. Моїсєєва,

Національний Технічний Університет України «КПІ», м. Київ

ОЦІННІСТЬ НЕОЛОГІЗМІВ-КОМПОЗИТ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ПОЛІТИЧНОЇ ТЕМАТИКИ

Статтю присвячено оцінному словотвору німецької мови. У статті автор розглядає лексичні інновації німецькомовного публіцистичного дискурсу, причиною виникнення яких стала не потреба в номінації нових предметів об'єктивної реальності, а в першу чергу прагнення мовця сформулювати необхідну суспільну думку до вже існуючих. В центрі уваги наукової розвідки лексичні новотвори, утворені за найпродуктивнішою моделлю німецького словотвору, словоскладанням, та містять аксіологічну маркованість у ядрі свого значення або приядерних семмах.

Ключові слова: аксіологічна оцінка, оцінний словотвір, неологізм.

EVALUATION OF THE NEOLOGICAL COMPOUND-WORDS IN GERMAN LANGUAGE PUBLICISTIC DISCOURSE

The article is devoted to the evaluative German wordbuilding. The author analyzes the lexical innovations in the German-language publicistic discourse, which appeared and were used not in order to nomenclate something new in the objective reality, but first of all because of the speaker's desire to form the necessary public opinion to the already existing objects. The focus of research are lexical innovations, which are formed due to the most productive wordbuilding pattern in German, compounding, and contain axiological evaluation, presented in the connotative meaning of a lexical unit semantic structure. The author classifies neological compound-words according to the first component, represented by the evaluative noun, verb or adjective. The paper considers also the loanwords, abbreviations, contractions as the first component.

Keywords: axiological evaluation, evaluative wordbuilding, neologism.

ОЦЕНОЧНОСТЬ НЕОЛОГИЗМОВ-КОМПОЗИТ В НЕМЕЦКОЯЗЫЧНОМ ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ТЕМАТИКИ

Статья посвящена оценочному словообразованию немецкого языка. В статье автор рассматривает лексические инновации немецкоязычного публицистического дискурса, причиной возникновения которых стала не потребность в номинации новых предметов объективной реальности, а в первую очередь стремление говорящего сформировать необходимое общественное мнение к уже существующим. В центре внимания научной работы лексические новообразования, образованные по самой продуктивной модели немецкого словообразования, словосложения, и содержат аксиологическую оценку в ядре своего значения или приядерных семмах.

Ключевые слова: аксиологическая оценка, оценочное словообразование, неологизм.

Лексичний склад кожної мови є тим рівнем, який найшвидше реагує на зміни, що відбуваються у різних сферах життя людини, а також і в її свідомості як безпосереднього учасника всіх суспільних процесів. Логічним результатом такої динаміки є поява нових слів та значень, аналізу яких у різних мовах свої праці присвятило багато відомих лексикологів, зокрема Ю.А. Зацний, О. П. Пророченко, О. Д. Огуй, О.В. Розен, М.Д. Степанова, І.І. Чернишова, Н. Glück, D. Herberg, M. Kinne, Th. Schippan, W. Teubert. Незважаючи на це, на сьогоднішній день відсутні ґрунтовні дослідження лексичних інновацій, як продукту оцінного словотвору німецької мови.

У зв'язку з цим метою статті є аналіз аксіологічної функції одного з найпоширеніших способів німецького словотвору – словоскладання. **Матеріалом** дослідження слугували німецькі неологічні одиниці, дібрані методом суцільної вибірки з текстів німецькомовного публіцистичного дискурсу. Джерелом текстів слугували статті політичної тематики електронних версій німецькомовних видань *Spiegel, Frankfurter Allgemeine, Zeit, Focus, Süddeutsche Zeitung, Handelsblatt* за 2000-2012 роки.

Оцінна функція публіцистичного дискурсу, в якому оцінність є основним текстоутворюючим фактором, який проявляється ще на стадії відбору і класифікації фактів та явищ дійсності для їх подальшого зображення під необхідним кутом зору за допомогою специфічних лінгвістичних засобів, активізує оцінну функцію словотвірної системи мови. Закономірності протікання і системні зв'язки найважливіших операцій над структурами знання в ментальному просторі мовної особистості репрезентуються в основних словотвірних механізмах, які функціонують в лексико-семантичній системі тієї чи іншої мови. Спостереження за сучасними словотвірними процесами дозволяють виявити найбільш активні ланки словотвірного механізму, а також визначити способи, прийоми опанування мовною свідомістю нових реалій суспільного життя. Таким чином, «будь-який конкретний словотвірний механізм опредмечує акт мисленнєвої діяльності в вербально-знакову форму, представляючи його у вигляді двочленної структури, елементи якої пов'язані предикативними відносинами» [1, с. 125].

Акумуляція декількох змістових шарів у структурі словотвірного неологізма спрощує завдання презентації референта адресату, дозволяючи коротко передати значний об'єм інформації, а також ставлення адресата до зображуваного об'єкта дійсності та визначити вектор сприйняття останнього цільовою аудиторією. Такі неологічні утворення сприймаються та інтерпретуються незалежно від контексту завдяки своїй внутрішній формі, зв'язку з мотивуючою основою та прозорим семантичним відношенням між їх конституентами, в тому числі і маркерам оцінності. Однак при інтерпретації неологізмів даної групи необхідно звернутись до структури їх організації та лексико-семантичним знанням про складові, за допомогою яких можна сконструювати певну модель семантичних відношень для конкретної неологічної лексеми.

Переважну більшість нових лексем, що з'явилися протягом досліджуваного періоду у текстах німецькомовного публіцистичного дискурсу політичної тематики, складають неологізми утворені шляхом словоскладання. Це пов'язано з тим що, виконуючи номінативну функцію, складні слова виступають у якості засобу формування нових понять. Словоскладання задовольняє потребу в економному, лаконічному викладенні думки. Таким чином, неологічні композиції сприяють концентрації інформації в тексті дискурсу, а високий ступінь еліптичності складних слів відповідає тенденції сучасної мови до «раціонального скорочення», обмеження надмірних мовних засобів. Саме складні слова відіграють у системі по-

літичної комунікації важливу текстоутворюючу та комунікативну роль і надають когерентності мовленнєвому продукту.

Субстантивно-складні слова, які часто реалізують згорнуті словосполучення або навіть речення, є осередками концентрації змісту, в тому числі й емотивно-оцінного. У німецькій публіцистиці дуже часто неологічне словоскладання виступає як експресивний засіб надання гумористичного, іронічного, сатиричного забарвлення мові. Оцінність утворених за моделлю словоскладання композит визначається оцінними семами у компонентній структурі значення їх складових компонентів. Кількість досліджених у роботі композит склала 47 % всіх інгерентно-оцінних лексичних інновацій.

За структурою першого компонента можна виділити наступні групи композит:

1. Перший компонент – іменник. Це найбільш чисельний клас складних слів, який може бути представлений:

– конкретним іменником німецького походження. Один з компонентів композити містить узуальну оцінність мейоративного/ пейоративного характеру, яку інший співвідносить з відповідним денотатом: **der Spaß-Nationalismus** (мейоративний іменник *Spaß* нівелює значення другого компонента композити, змінюючи її значення на негативне та надаючи критичної оцінки) – *націоналізм заради задоволення*, **der Altersrassismus** (пейоративна оцінність неологізму формується під впливом номінативної оцінки у значенні іменника *Rassismus*) – *суспільство, яке нетерпиме до людей старшого віку*. Особливо слід відмітити складні іменники, мотиваційну базу яких утворюють ключові слова, під якими розуміють «слова, що знаходяться у фокусі соціальної уваги» [2, с. 32].

Ключові слова є базовими основами сучасного словотвору, мають високу частотність вживання та семантичну ємність (здатність нашаровувати нові значення). Вони демонструють надзвичайну словотвірну активність, за рахунок якої можуть мотивувати цілі групи новоутворень. Такими на сьогоднішній день є зокрема пов'язані між собою у соціо-політичному контексті іменники *die Schuld, die Krise* з відповідною пейоративною оцінністю: **die Euro-Krise** – *євро-криза*, **die Kriesenbank** – *банк у кризовій державі*, **der Schuldenstaat** – *країна-боржниця*, **der Schuldenkanzler** – *канцлер-боржник*;

– іменником у вигляді абрєвіатури. Оцінність таких неологізмів формується так само, як і оцінність неологічних композит, утворених декількома не усіченими основами, під впливом оцінних сем у складі одного, або декількох компонентів: **der Ad-hoc-Politiker / der Ad-hoc-Kanzler / der Ad-hoc-Minister** – *політик / канцлер / міністр – одноденка*. «*Warum geringt es dem gegenwärtigen Kanzler, dem mit den bombigen Umfragewerten, dem ohne innenpolitische Probleme nicht, seinem Ad-hoc-Minister zu helfen*». – «Чому діючому канцлеру, з вражаючим рейтингом, без внутрішньополітичних проблем не вдається допомогти своєму **міністру-одноденці**» [8].

– запозиченням. Переважно більшість як самостійних неологічних запозичень, так і запозичень у складі складних іменників складають запозичення з англійської мови. Оцінна складова значення, яка міститься у компонентах композити (в німецькій або англономівній частині), підсилюється експресивністю та незвичністю форми вираження, що сприяє досаженню більшого прагматичного впливу на реципієнта.

Так, німецькі президент та канцлер часто атрибууються англіцизмом *die Show* (містить семи «несерйозний», «розважальний», «показовий», які дають негативну оцінку діяльності відповідних політичних діячів): **der Showbundespräsident / Showkanzler** – *федеральний президент (канцлер)-шоу-мен*. Не менш поширене у німецькій мові англійське слово «power» набуває нового змісту стосовно до жінок-політиків, надаючи відповідним композитам мейоративного відтінку значення: **«Ladypower»/«Powerministerin»** – *залізна леді / залізна міністр* [6].

Англомовні запозичення часто вживаються у складі композит, коли відповідні лексеми рідної мови мають менший ступінь емоційно-оцінного забарвлення і відповідно справлятимуть недостатній перлокутивний ефект на реципієнта у заданій комунікативній ситуації: *Doch welche Rezepte können tatsächlich wirken gegen Arbeitslosigkeit, Rentendesaster und Bildungsmisere, wie sähe eine sinnvolle Steuerreform aus?* – *Однак, які рецепти можуть дійсно протидіяти безробіттю, серйозним проблемам, пенсійному лиху, зuboжінню освіти, як могла б виглядати добре продумана податкова реформа?* [9].

Англїцизми у складі складних іменників крім новизни та експресивності зовнішньої форми справляють враження відстороненого повідомлення інформації та реалізації об'єктивної раціональної оцінки, позбавленої суб'єктивного впливу адресанта: **die Fair-play-Mentalität** – *схильність до чесної гри*. «*Das, so Bard, würde der Rolle der «Vereinigten Staaten als große humanitäre Nation und der Fair-play-Mentalität unseres Volkes» entsprechen*. – «Це, стверджує Бард, відповідає полі Сполучених Штатів як величній гуманній нації та схильності наших громадян до чесної гри» [9].

2. Перший компонент – дієслово. Семантично-прагматичний зміст таких композит визначається: а) оцінним компонентом значення дієслова, який відображає різного роду враження та асоціації, викликані зв'язаним денотатом, або ж оцінку денотата мовцем, яка формується під впливом позамовного контексту: а) **die Abzockpolitik** – *політика здирицтва*; б) узуальною оцінністю іменника, головного компонента композити: **das Sparchaos** – *хаотична економія*, **die Abbauorgie** – *оргія звільнень*; в) інтерацією значень обох компонентів складного слова, які поза даним утворенням мають нейтральну оцінність, однак у складі композити розвивають оцінність пейоративного або мейоративного характеру: **der Sparkommissar** – *контролер оцадливості*, **der Blähredner** – *пустодзвін*.

3. Перший компонент – якісний прикметник. Якісні прикметники відіграють особливу роль серед засобів вираження оцінки, оскільки саме якість є головною змістовою аксіологічною категорією [3, с. 98; 7]. Ядро аксіологічної ад'єктивної лексики складають прикметники зі значенням суб'єктивної оцінки. Ці слова констатують наявність у об'єкта певних якостей, які здатні викликати відповідні відчуття або гаму відчуттів: *niedlich, scheußlich* та ін. Їм не можна приписати яке-небудь значення, якщо виключити присутність людини, її смаків, інтересів [4, с. 156].

З іншого боку значення оцінки можуть виражати і ті прикметники, які вказують на ознаки, які не є безпосередніми атрибутами об'єкта. Оцінна семантика таких ад'єктивних лексем обумовлена лише включенням предмета в практичну діяльність людини, а оцінка, яку вони виражають має прааксіологічну природу. Подібні прикметники надають ознаки неоднакові у кількісному відношенні і мають назву «якісно-оцінні», оскільки саме їм властива оцінна функція [5, с. 120]: **echtdemokratisch** – *дійсно демократичний*, **die Nettolüge** – *брехня чистої води*, **die Eilentscheidung / das Eilgesetz** – *рішення / закон наивидкуру*.

Рідше вживаються усічені основи-контрактури: **Ökobürokratie, Ökopopulismus** (незважаючи на позитивну оцінність усіченої основи сумарне оцінне значення композити зміщене до негативного полюсу у зв'язку з домінуванням пейоративного компонента значення іменників *Bürokratie, Populismus*) – *екологічна бюрократія, екологічний популізм*. Іншими популярними на сьогоднішній день контрактурами у складі німецьких складних іменників можна назвати «Bio-» (biologisch), «Polit-» (politisch), «Ethno-» (ethnisch): **Politdiktatur** – *політична диктатура*, **Bioangriff / Bioattacke / Bioanschlag** – *атака біологічною зброєю*, **der Ethnoseparatismus** – *етносепаратизм*, **die Ethnowaffe** – *етнічна зброя*.

Серед складних слів з оцінним компонентом варто окремо виділити компресиви – складні слова, утворені за допомогою компресії словосполучень та речень в результаті синтаксичного зміщення без зміни їх компонентного складу, які формально зберігають статус слова і містять у своїй семантичній структурі цілу ситуацію або її частину.

Більшість подібних композит є індивідуальними авторськими утвореннями і використовується для надання мові новизни та образності. Відносна свобода вибору компонентів при створенні компресива цілком відповідає одному з основних постулатів сучасної стилістики про вибір засобів мови відповідно до комунікативних цілей автора повідомлення. Займаючи проміжне становище між кореневим словом і словосполученням, складна лексична одиниця стає носієм багатогранного лексико – стилістичного навантаження. В основі способів породження контекстуальних значень лежать як системні, так і мовні чинники. Серед системно-мовних чинників релевантними виявляються лексичні значення складових компонентів композити. Стилістичну значимість формують у багатьох випадках денотативні та сигніфікативні значення, перші – за рахунок комбінаторики компонентів, другі – за рахунок обігрування смислів.

Важливим системним фактором є також словотвірна модель. В деяких випадках вона допомагає розшифрувати образне значення створеної словотвірної конструкції. Прагмастилістичні функції компресивних композит, серед яких варто виділити атрактивно – апеллятивну, аксіологічну та евфемістичну, реалізуються через оцінку об'єкта або ситуації, детерміновану композитом.

Sich-versichern-lassen-süchtige: «Das Schmuddelimage der Strohmannfirmen und Trusts, die früher viel Staub aufgewirbelten, indem sie eine Null ins dicke Geld umsetzten und sich rechtzeitig aus dem Staube machen konnten, verblasst im Vergleich zu **Sich-versichern-lassen-süchtigen**, die in der letzten Zeit immer wieder von sich hören lassen». – «Сумнівна слава нашумілих свого часу фіктивних фірм і трастів, що вміли буквально з нічого зробити шалені гроші й вчасно накивати н'ятами, тьмяніє перед **любителами застрахуватися**, які останнім часом коли-не-коли дають про себе знати.»

Компресив **Sich-versichern-lassen-süchtige** є у цьому контексті центральною назвою-оказіоналізмом, що вводить нове поняття для позначення осіб, які отримують від страхових фірм надприбутки, провокуючи страхові випадки, тобто, метафора має негативну експліцитно виражену оцінку даної групи людей.

Дуже поширеним, зокрема і в публіцистичному дискурсі, на сьогоднішній день є утворення та метафоричне вживання так званих «Weicheiwörter», які завжди дають пейоративну оцінку характеру / поведінці / діям певної особи, які в аксіологічній системі координат адресанта є нерішучими / слабкими / занадто толерантними, а тому викликають осуд та зневагу: **der Allestolerier** – *всестерпимий*, **der Schattenlieger** – *той, хто відсиджується за тінку*, **der In-Fahrtrichtung-Sitzer** – *той, що пливе за течією*, **der Reformkostesser** – *той хто живе з реформ*, **der Ozonlochpaniker** – *той, хто панікує через озонові діри*.

Враховуючи опрацьований фактологічний матеріал, можна зробити висновок, що оцінність неологічних композит у німецькомовному публіцистичному дискурсі формується під впливом аксіологічно маркованих сем у компонентній структурі значення окремих складових компонентів та часто підсилюється завдяки незвичності зовнішньої форми таких лексем.

Подальші перспективи дослідження, на нашу думку, полягають в аналізі аксіологічного потенціалу інших словотвірних моделей лексичних інновацій у німецькомовній публіцистиці.

Література:

1. Абросимова Л. С. Деривационные механизмы как языковое отражение основных когнитивных процессов языковой личности: к постановке проблемы / Л. С. Абросимова // Вестник Пятигорского государственного лингвистического университета. – 2009. – № 4. – С. 125–129.
2. Земская Е. А. Цитация и виды её трансформации в заголовках современных газет / Е. А. Земская // Поэтика. Стилистика. Язык и культура. Памяти Т. Г. Винокур. – М., 1996. – С. 22–124
3. Колесов В. В. Древняя Русь: наследие в слове. Мир человека / В. В. Колесов. – СПб.: Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, 2000. – 326 с.
4. Ноуэлл-Смит П. Х. Логика прилагательных / П. Х. Ноуэлл-Смит // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1985. – Вып. 16. – С. 155 – 182
5. Сергеева Л. А. Оценочное значение и категоризация оценочной семантики: опыт интерпретационного анализа: дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.19 / Лариса Александровна Сергеева. – Уфа, 2004. – 290 с.
6. Фанян Н. Ю. Аргументация как лингвопрагматическая структура: автореф. дис. ... д-ра филол. наук: спец. 10. 02. 19 «Теория языка» / Н. Ю. Фанян. – Краснодар, Кубан. гос. ун-т., 2000. – 49 с.
7. Шрам А. Н. Развитие оценочных значений у некоторых разрядов качественных прилагательных / А. Н. Шрам // Семантика русского языка в диахронии. – М., 1992. – С. 132 – 142.

Список джерел ілюстративного матеріалу

Der Tagesspiegel. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tagesspiegel.de>
Spiegel Online. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spiegel.de>

УДК 811.131.1:37.014.53]:81`276

А. О. Москаленко,

Київський університет імені Б. Грінченка, м. Київ

ЖАРГОНІЗМИ В ПУБЛІЦИСТИЦІ ЯК ПРОЯВ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається процес демократизації сучасної італійської мови та її вплив на формування нових лексичних одиниць, аналізується входження нестандартної лексики до розмовної мови. Проведено кількісно-якісний аналіз входження жаргону і зв'язок з процесом демократизації.

Ключові слова: демократизація, сучасна італійська мова, лібералізація мови, жаргонізми, ЗМІ.

JARGON IN PUBLICISTICS AS A REPRESENTATION OF DEMOCRATIZATION IN MODERN ITALIAN LANGUAGE

The article examines both the process of modern Italian language democratization and its influence on the formation of new lexical items, analyzes entry of nonstandard vocabulary into spoken Italian language. Quantitative and qualitative analysis is used to analyze jargon and its correlation with the process of democratization. The entry of jargon is analyzed as exemplified in the material of Italian-language publications in 2012-2015 years. The jargon is divided into the certain categories by sphere of application (youthspeak, computerspeak, journalese, mobspeak, student jargon and others). The characteristics of youthspeak are identified and classified according to the duration of their usage on temporal and permanent. The process of democratization is treated as the development of Italian language system.

Key words: democratization, modern Italian, language liberalization, jargon, mass media.